

ELHUNYT LADIK JÁNOS

2018 március 17-én szombaton, 89 évesen elhunyt Ladik János, nemzetközi híró kvantumkémikus, az Erlangen-Nürnbergi egyetem professzor emeritusa, az *International Society for Theoretical Chemical Physics* alapítója és tiszteletbeli elnöke, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja. Halálának híre napok alatt bejárta a világot.

Ladik professzor, akit a Nobel-díj bizottság tagja, Per-Olov Löwdin kissé térfásan „Jimmy von Ladik” néven szokott volt emlegetni, olyan magyar polgári családból származott, amelyben a humán tudományoknak igen erős hagyományai voltak. A középiskola befejezése után főként a történelem iránt érdeklődött, de – ahogy a Fizikai Szemlében megjelent cikkében¹ írta - 1948-ra Magyarországon olyan helyzet alakult ki, amelyben értelmetlen lett volna történelmi tanulmányokat kezdeni. Így lett a fiatal Ladik János vegyész-mérnök, majd – további önművelés és kemény munka révén – alapkutatóként foglalkozó kvantumkémikus vegyész.

Munkássága – széles tudása és érdeklődése mellett - két fő területre fókuszált: (1) a szilárd testek és polimerek (periodikus rendszerek) kvantumkémijára, és (2) a kvantumkémia biológiai alkalmazásaira. Mindkét területen nagyon hamar nemzetközi szaktekintéllyé vált. Az első témában készült a szeminalis Del Re - Ladik – Biczó cikk², amelyben az elméleti háttér kidolgozásában Ladik Jánosnak (a szerzősorrend által nem tükrözött módon) vezető szerepe volt, megalapozta a polimerek és kristályok ún. *ab initio* („first principles”) leírásának matematikai-fizikai formalizmusát, és minden további megközelítés alapjául szolgált.

Sokáig dolgozott Magyarországon. Az 1956-os forradalomban vállalt szerepe miatt – ami a szakmában és azon kívül is köztiszteletet váltott ki irányában – átmenetileg háttérbe szorult, azután mégis sikerült az MTA Központi Kémiai Kutatóintézetében egy igen sikeres kvantumkémikus csoportot alakítania. Ebben – többek között – olyan nagy nevű kollégák dolgoztak, mint Suhai Sándor (később a Heidelbergben megalapított Rákkutató Központ vezető munkatársa), Kertész Miklós (később a Georgetown University professzora), vagy Mayer István, a hazai kvantumkémia nemzetközileg elismert meghatározó egyénisége. A magyar tudományosság történelmének szomorú epizódja, hogy ezen sikeres csoport alapítója és vezetője az 1970-es években mégis a nyugati emigráció mellett döntött.

Ladik professzor tudományt művelő művészetét nem a körülményes matematikai szigor, nem is a számítástechnikai virtuozitás, hanem az ötletgazdag, intuitív gondolkodás jellemezte. Legsikeresebb alkotásai olyan tudományos kooperációban készültek, ahol munkatársai számára inspiráló, gazdag ötletekkel tudott folyamatosan előállni, míg a kooperáló partnerek ezekhez az ötletekhez tették hozzá a részletek kimunkálását és sok esetben a számítógépes megvalósítást.

Németországi professzúrájának megalapítása után folyamatosan hívott meg jeles magyar kutatókat Erlangeni intézetébe, ezzel is támogatva a magyar tudományosság fejlődését. Munkatársai voltak többek között Ladányi Károly (Heisenberg korábbi munkatársa, az ELTE kutató professzora), Belezay Ferenc szilárdtestfizikus professzor, Legeza Örs Lendület-ösztöndíjas kutató, vagy Bogár Ferenc fizikus, az MTA-SZTE Szupramolekuláris és Nanoszerkezetű Anyagok Kutatócsoport tudományos főmunkatársa.

1 Ladik J.: EGY KUTATÓ GONDOLATAI AZ OKTATÁS EURÓPA EGYESÍTÉSÉBEN JÁTSZOTT SZEREPÉRŐL, Fizikai Szemle 1998/10. 347.o.

2 G. Del Re, J. Ladik, and G. Biczó: Phys. Rev. 155, 997

Ladik János – nagy figyelmet keltő originális publikációi mellett – nem hanyagolta el az oktatást és a tudomány népszerűsítését sem. Angol és magyar nyelvű könyveit ma is forgatják.

A jelen sorok írójának meghatározó emléke, hogy diplomamunkájának kezdetén, amikor is a téma végzéséhez szükséges elméleti ismeretei hiányoztak, témavezetője Ladik János: Kvantumkémia című, kiselakú, de információt igencsak sűrűn tartalmazó könyvét adta kezébe azzal, hogy két hét múlva jelentkezzen, hogy megtanulta. Ladik nagyságát dicséri, hogy a könyv két hét alatt valóban megtanulható volt. A szerző a későbbiekben személyesen is igen sokat köszönhetett Ladik János megtisztelő támogatásának.

Requiescat in pacem.

Budapest, 2018-03-24.

Surján Péter
egyetemi tanár, ELTE
igazgatóbizottsági tag, Nemzetközi Elméleti Fizikai Kémiai Társaság